

Dziedzictwo kulturowe – pamięć przeszłości

**Materiały edukacyjne z zakresu
dziedzictwa kulturowego**

**NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA**
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

WPROWADZENIE

Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego polega na takim ukierunkowaniu procesu edukacyjnego, by wśród uczniów upowszechnić wiedzę o dziedzictwie i jego wartości, a także wykształcić przekonanie o konieczności zachowania zabytków i innych elementów dziedzictwa kulturowego. Wśród zadań formułowanych w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 977) zawarte zostały również odniesienia do edukacji w zakresie dziedzictwa kulturowego. W procesie kształcenia ogólnego **szkoła ma stać się miejscem przekazu dziedzictwa kulturowego**.

Po ukończeniu szkoły podstawowej uczeń kontynuuje kształcenie ogólne na III i IV etapie edukacyjnym. III etap edukacyjny realizowany jest w gimnazjum, natomiast IV etap edukacyjny w szkole ponadgimnazjalnej. Oba etapy łącznie zapewniają wspólny zasób wiedzy w zakresie podstawowym, dodatkowo na IV etapie edukacyjnym możliwe jest kształcenie ucznia w zakresie rozszerzonym. W podstawie programowej kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych wśród obowiązków szkoły dotyczących rozwoju społecznego uczniów wymienia się „kształtowanie postawy obywatelskiej, **postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji**”.

Wymagania dotyczące różnych aspektów edukacji w zakresie dziedzictwa kulturowego znajdują się w wielu przedmiotach III etapu edukacyjnego (gimnazjum) i IV etapu edukacyjnego (szkoła ponadgimnazjalna):

- 1) Język polski (gimnazjum) – punkt 4. *Wartość i wartościowanie* uwzględnia dostrzeżenie przez ucznia „różnicowania postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtowania swojej tożsamości”,
- 2) Język polski (szkoła ponadgimnazjalna) – punkt 4. *Wartość i wartościowanie* - uczeń „dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne...”,
- 3) Język obcy nowożytny (gimnazjum): uczeń poznaje „elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego”,
- 4) Historia (gimnazjum): uczniowie „sytuują wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie (...), dostrzegają zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym”,
- 5) Wiedza o społeczeństwie (gimnazjum): celem edukacyjnym jest wspomaganie ucznia w rozumieniu, co oznacza być Polakiem oraz wyjaśnienie wielonarodowej tradycji Polski, ponadto uczeń wie, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język i tradycja,
- 6) Wiedza o społeczeństwie (szkoła ponadgimnazjalna): w zakresie podstawowym dostarcza uczniowi wiedzy na temat wspólnoty lokalnej, narodowej,

- 7) Geografia (gimnazjum): uczeń rozwija w sobie ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem; ma świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i Polski,
- 8) Plastyka (gimnazjum): uczeń uczestniczy w kulturze poprzez kontakt z zabytkami (...), w poczuciu związku z tradycją narodową i europejskim dziedzictwem kultury oraz docenia dorobek innych kręgów kulturowych,
- 9) Wiedza o kulturze (szkoła ponadgimnazjalna): uczeń zna i wskazuje „relacje między kulturami: lokalną, regionalną, narodową i europejską, ujawniające się w konkretnych dziełach sztuki i praktykach kultury”,
- 10) Historia i społeczeństwo – przedmiot uzupełniający (szkoła ponadgimnazjalna): celem zajęć z tego przedmiotu jest wzbudzenie wśród uczniów zainteresowania przeszłością, poszerzenie wiedzy z zakresu historii z elementami wiedzy o społeczeństwie i wiedzy o kulturze.

Celem niniejszej propozycji jest przedstawienie scenariuszy lekcji z zakresu dziedzictwa kulturowego dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Realizacja treści z zakresu wiedzy o dziedzictwie w praktyce szkolnej występuje najczęściej w formie: wycieczek do muzeów i skansenów, zwiedzania najważniejszych zabytków w okolicy, organizowania w szkole festynów, konkursów z elementami dziedzictwa regionalnego. Treści z zakresu wiedzy o dziedzictwie kulturowym realizowane są na wielu przedmiotach, zarówno w odwołaniu do kontekstu lokalnego, jak też ogólnopolskiego.

Przedstawione poniżej propozycje scenariuszy lekcji z zakresu dziedzictwa kulturowego mogą być realizowane jako pojedyncze lekcje do wykorzystania na wielu przedmiotach, jak również w postaci tzw. projektu edukacyjnego. Celem autorki niniejszej propozycji było stworzenie narzędzi mających charakter uniwersalny, dający możliwość realizacji treści zarówno w gimnazjum, jak i w szkole ponadgimnazjalnej, a także w środowisku wiejskim, miejskim i wielkomiejskim w każdym regionie Polski.

Dziedzictwo kulturowe – pamięć przeszłości

Czas trwania: 45 minut

Odbiorcy: uczniowie gimnazjum/uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej

I CELE OPERACYJNE LEKCJI

Po lekcji uczeń:

- definiuje termin dziedzictwo kulturowe, rozumie jego znaczenie,
- wskazuje przykłady dziedzictwa kulturowego w swojej miejscowości/swoim regionie,
- samodzielnie dociera do informacji,
- podejmuje refleksję nad znaczeniem słów,
- współpracuje z innymi uczniami – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich,
- ma poczucie związku z tradycją narodową i dziedzictwem kultury,
- staje się świadomym odbiorcą kultury.

II WYKAZ NABYWANYCH UMIEJĘTNOŚCI

Uczeń:

- posiada podstawową wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego,
- odnajduje wartość, jaka stanowi kulturowe dziedzictwo,
- podejmuje działania na rzecz poznania regionalnego dziedzictwa kulturowego,
- potrafi pracować zespołowo.

III TREŚCI KSZTAŁCENIA

Uczeń:

- uczestniczy w kulturze poprzez kontakt z zabytkami,
- rozpoznaje wybrane dzieła architektury należące do polskiego dziedzictwa kultury,
- stosuje zasady komunikowania się w grupie i współpracy w grupie,
- wyjaśnia, co łączy człowieka z ojczyzną,
- przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją,
- tworzy spójne wypowiedzi ustne,
- uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi,
- tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną.

IV METODY NAUCZANIA

Pokaz, opis, „mapa myśli”, „słowa – klucze”, „burza mózgów”, dyskusja dydaktyczna, metoda heurezy oraz metoda gry dydaktycznej (odnajdywanie powiązań, tworzenie oryginalnych i zaskakujących skojarzeń, tworzenie skojarzeń sprzyja nowatorskim pomysłom).

V FORMY PRACY

Praca w grupach, praca indywidualna.

VI ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Komputer/laptop, projektor w celu wyświetlenia prezentacji multimedialnej, Internet, („Prezentacja – skojarzenia“ z wykorzystaniem utworu Marka Grechuty pt. „Ojczyzna“), karty pracy, duże i małe arkusze papieru, mazaki.

Uwaga: do wyświetlenia w prezentacji utworu Marka Grechuty „Ojczyzna“ niezbędne jest łącze internetowe.

VII PRZEBIEG LEKCJI

1. Czynności wstępne: powitanie uczniów, poinformowanie ich, że lekcję rozpoczniemy od obejrzenia prezentacji multimedialnej.
2. Przed włączeniem prezentacji nauczyciel rozdaje uczniom kartki i poleca, aby zapisali na nich wszystkie skojarzenia, jakie wywołała w nich oglądana prezentacja. Uczniowie stworzą własną „mapę myśli” na podstawie obejrzonej prezentacji (wykorzystanie metody gry dydaktycznej).
3. Pokaz prezentacji multimedialnej.
4. Po zakończonej prezentacji uczniowie mają jeszcze dwie minuty na uzupełnienie własnej „mapy myśli”.
5. Przedstawienie przez uczniów zapisanych skojarzeń.
6. Na dużym arkuszu papieru lub na tablicy uczniowie zapisują najczęściej pojawiające się skojarzenia, słowa-klucze, np.: *zabytki, historia, kultura, mapa, wieś, kościół, zamek, miasto, ojczyzna, daty, wiek, dorobek materialny, dorobek duchowy, pokolenia, Polska, ważne miejsca, tradycja, dziedzictwo, Kraków, itp.*
7. Uczniowie na podstawie zebranych skojarzeń odpowiadają na pytanie nauczyciela: Jaki jest temat dzisiejszej lekcji? (jeśli uczniowie będą mieli problem ze sformułowaniem terminu: *dziedzictwo kulturowe*, nauczyciel może przy pomocy pytań, prób uogólnienia, komentarzy wspólnie z uczniami podać informację, że tematem lekcji jest: **DZIEDZICTWO KULTUROWE**).
8. Zapis tematu lekcji: **DZIEDZICTWO KULTUROWE – PAMIĘĆ PRZESZŁOŚCI**.

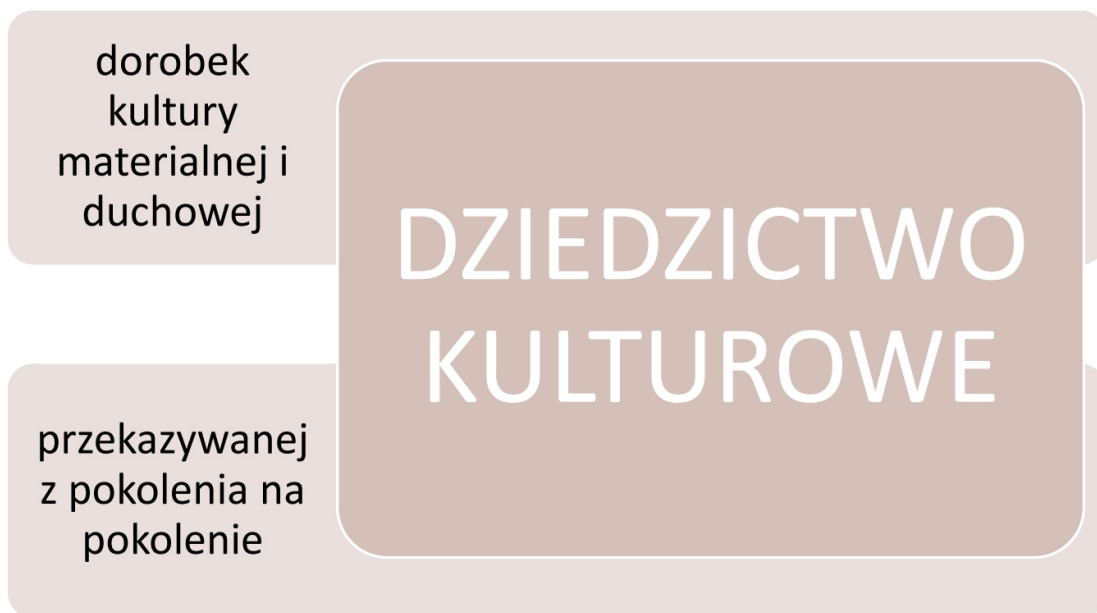
Uświadomienie uczniom, że celem dzisiejszej lekcji jest poznanie terminu „dziedzictwo kulturowe”, zrozumienie jego znaczenia, wskazanie przykładów dziedzictwa kulturowego w naszej miejscowości/naszym regionie.
9. Podział uczniów na grupy, liczba grup uzależniona od ilości osób obecnych na zajęciach (metoda podziału na grupy losowa, np. odlicz do czterech).
10. Uczniowie w grupach otrzymują zadanie: Zdefiniujcie termin *dziedzictwo kulturowe*. Do dyspozycji każda grupa otrzymuje duże arkusze papieru i flamastry w celu zaprezentowania graficznego efektów swej pracy.
11. Przedstawienie przez grupy wypracowanych propozycji definicji terminu *dziedzictwo kulturowe*.
12. Uczniowie pozostają w swoich grupach. Każda grupa otrzymuje kartę pracy (**Karta pracy 1**), do każdego skojarzenia przypisanego dziedzictwu narodowemu, uczniowie podają konkretny przykład z własnego miasta lub regionu.
13. Poszczególne grupy prezentują wykonane ćwiczenie, przedstawiając konkretne przykłady z własnego miasta i/lub regionu. Ćwiczenie ma uświadomić uczniom, że można się posługiwać różnymi definicjami terminu, odwołując się do własnych obserwacji i doświadczeń.

14. Podsumowanie. Nauczyciel zadaje pytania:

- Jak sądzicie, czy zaplanowane na dzisiejszą lekcję cele zostały osiągnięte?
- Jak oceniacie dzisiejszą lekcję?
- Co wam się podobało?
- Co zmienilibyście w tej lekcji, może macie jakieś propozycje?

KARTA PRACY 1.

Uzupełnijcie kartę pracy, wpisując konkretne przykłady z własnego miasta lub regionu.

	WAŻNE MIEJSCA	<ul style="list-style-type: none"> • ZABYTKI, np. • • CMENTARZE, np. • • POMNIKI, np. •
	SZTUKA	<ul style="list-style-type: none"> • np. • np.
	TRADYCJA	<ul style="list-style-type: none"> • FOLKLOR, np. • JĘZYK, GWARA, np.